

Pálos kolostorok Magyarországon jelvénytulajdonos túramozgalom igazolójú füzet

A Pálos kolostorok Magyarországon jelvénytulajdonos túramozgalom **célja**, hogy a kolostor(rom)ok megtekintésén keresztül megismertesse a turistákkal a Pálos szerzetesrend múltját és jelenét. A Pálos rend az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend. Tevékenységük magyar nemzeti kultúránk jelentős része.

A túramozgalmat mindenki és bárhogy teljesítheti, aki eleget tesz a kiírás feltételeinek, azaz meglátogatja a kiírt látnivalókat.

A feltüntetett látnivalók megtekintésének **igazolása** az igazolójúzetben történő pecsételéssel vagy az objektumok fényképeinek bemutatásával történik. A pecsételést az objektumhoz legközelebb eső helységben kell elvégezni.

A látnivalók 3 csoportba vannak beosztva.

Ezek:

- I. élő pálos helyek, ahol működő pálos szerzetesek szolgálnak,
- II. olyan pálos templomok és kolostorok, amelyek ma plébánia-vagy egyéb templomként működnek,
- III. Csak romjaikban létező kolostorok vagy templomok.

A teljesítés **két fokozatú**. Az első fokozathoz tetszés szerinti 2 élő pálos helyet, 4 működő templomot és 7 romot kell megtekinteni, a második fokozathoz pedig a maradék helyeket.

A teljesítés igazolásakor megkapja a "Pálos kolostorok Magyar-országban"
kitűzött és sorszámozott emléklapot.

A mozgalom önköltséges. Az emléklapok és a kitűzők költségét a teljesítő fedezi azok átvételekor. Jelenleg ez 300 Ft/kitűző+emléklap, az ár az inflációval nő.

A mozgalom **szervezője** a Vasas Sc Természetbarát szakosztálya. Címe: 1139 Budapest XIII. Fáy u. 58. Sportcsarnok I.em.53. Fogadási idő: minden hétfőn 16-17.30 között. Az igazolójúzet (fényképek) és a pénz postán is elküldhetők a következő címre: dr. Fabók Julianna, 1041 Budapest IV. Deák Ferenc u. 65 V. !5. Ez esetben felcímezett és bélyegzett borítékot kérünk, és abban elküldjük az emléklapot és kitűzött valamint visszaküldjük a fényképeket.

A túramozgalmat a Magyarországi Pálos rend támogatja.

A megtekintendő objektumok:

I. élő pálos helyek, ahol működő pálos szerzetesek szolgálnak,

1. Bp. Sziklatemplom,
2. Márianosztra,
3. Pécs: Pálos templom,
4. Petőfiszállás-Szentkút

II. olyan pálos templomok és kolostorok, amelyek ma templomként működnek,

1. Bp. Egyetemi templom,
2. Sajólad, plébánia-templom
3. Porva, plébánia-templom
4. Csatka, plébánia-templom
5. Pápa, pálos templom
6. Sopronbánfalva, Hegyi templom
7. Sátoraljaújhely, piarista templom

III. Csak romjaikban létező kolostorok vagy templomok.

1. Klastrompuszta, (Pilis)
2. Budaszentlőrinc, (Budai hegyek)
3. Jakab-hegy, (Mecsek)
4. Gönc, (Zemplén)
5. Kurtyán, (Bükk, Kazincbarcika közelében)
6. Martonyi, (Cserehát)
7. Bükkszentlélek, (Bükk)
8. Pilisszentlélek, (Pilis)
9. Zsámbék, (Zsámbéki medence)
10. Nagyvázsony, (Balaton felvidék)
11. Tálod, (Balaton felvidék)
12. Salföld, (Balaton felvidék)
13. Bakonyszentjakab, (Bakony, Sáska közelében)
14. Toronyalja (Börzsöny)

Név:

Lakcím:

Egyesület:

A teljesítée kezdete:

A teljesítés befejezése:

A számú emléklapot és kitűzöt kiadtuk.

Élő pálos helyek

Bp. Sziklatemplom

Pécs: Pálos templom

Márianosztra

Petőfiszállás-Szentkút

működő templomok

Bp. Egyetemi templom

Csatka, plébánia-templom

Sajólad, plébánia-templom

Pápa, pálos templom

Porva, plébánia-templom

Sopronbánfalva: Hegyi templom

Sátoraljaújhely, piarista templom

Pecsétek helye

kolostor-romok

Klastrompuszta

Pilisszentlélek

Budaszentlőrinc

Zsámbék

Jakab-hegy

Nagyvázsony

Gönc

Tálod

Kurityán

Salföld

Martonyi

Bakonyszentjakab

Bükkszentlélek

Toronyalja

Pecsétek helye

A pálos rend rövid története

A Pálos Rendet Boldog Özséb alapította 1250-ben Klatrompusztán. Neki előzőleg különös látomása volt. A pilisi erdő sötétjében sok kis lángot látott, amik aztán egyetlen nagy fénycsóvává egyesültek. Ezt úgy értelmezte, hogy az egyedül élő remeteket egybe kell gyűjteni, hogy sok-sok önmegtagadásuk, szenvedésük meg életszentségük egyetlen fénycsóvába olvadva messzire világítson. Klastrom-pusztán először barlangokban laktak. A mai Legény-, Leány- és Bivak-barlang mellett volt a szállásuk. Később itt monostort és templomot építettek, ennek romjairól kapta a nevét Klastrompuszta.

Lőrinc perjel idejében, 1300 körül költöztek Budaszentlőrincre. Ez a központ annyira kifejlődött, hogy akkora templom volt itt, mint Zsámbékon. Nagy Lajos király nagy pártfogója volt a Pálos Rendnek. Több kolostort alapított, pl. Márianosztrán is. Mátyás király is támogatta őket. A török időkben a pálos kolostorokat feldúlták. Az 1700-as években többségük újraéledt, de II. József 1786-ban betiltotta a szerzetesrendeket, közöttük a Pálosokat is. Ezután csak a Horthy korszakban került sor a rend újraélesztésére Magyarországon. Ez 1934-ben történt meg a Sziklatemplom felszentelésével. Később Pécsen, Pálosszentkúton (a mai Petőfiszállás), Soltvadkerten és Jakabhegyen alakult ki pálos lakhely. A rend második betiltása 1950-ben történt. Az újraindulás 1989-ben vált lehetővé.

I. Élő pálos helyek, ahol működő pálos szerzetesek szolgálnak.

1. Bp. Sziklatemplom,

A Gellért-hegyben először 1926-ban épült templom Lux Kálmán tervei szerint. Ezt a ferencesek gondozták, de később átadták a pálosoknak. A templomot bővítették és kolostort építettek hozzá, majd 1934-ben ide települtek vissza a pálosok és ez lett az országos központ. A szocializmus éveiben a Sziklatemplom befalazva állt. Újrainduláskor kibontották a Sziklatemplomot és ma itt a pálosok minden este imádkoznak Magyarország jövőjéért.

2. Márianosztra,

A Börzsönyben, *Márianosztrán* Nagy Lajos király építtetett pálos szerzetesi kolostort és templomot 1352-ben. Maria nostra = a mi Máriánk, magyarosan a Magyarok Nagyasszonya. Híressége a czestochowai eredetű Mária kegykép. 1382-ben innen indult 16 pálos szerzetes Lengyelországba Czestochowa alapítására. Később, miután a törökök elpusztították a nosztrai kolostort, 1711-20 között sikerült azt újraéleszteni. Ekkor a lengyel pálosok elküldték a czestochowai kegykép másolatát. Azóta több csodás gyógyulás történt ott. 1786-ban II. József betiltotta a pálos rendet is. Ezután 1858 - 1948 között a kolostor női fegyházként működött, a templom pedig plébániatemplom lett. 1989. szept. 1.-től ismét pálos atyák látják el a kegyhelyet.

3. Pécs: Pálos templom,

1686-ban jött Pécsre 4 pálos szerzetes és az elhagyott szerb templomot kapták meg 1698-ban. A csoport szépen fejlődött, új templom és új monostor épült. Az 1786-os betiltáskor már 17-en voltak. 1934-ben új pálos kolostor alakult, 1937-re már templomot is építettek. 1950-ben deportálták a pálosokat. Ma ismét pálosok szolgálnak itt.

4. Petőfiszállás-Szentkút

Igen fiatal pálos hely, csak 1940-ben alakult. Itt szolgált P. Vezér Ferenc, akit 1952-ben hamis vádakkal felakasztottak. Országos búcsújáráhely Kiskunfélegyházától 12 km-re.

II. olyan pálos templomok és kolostorok, amelyek ma templomként működnek,

1. Bp. Egyetemi templom,

Pesten 1693-ban kezdték meg működésüket a pálosok. Monostort és templomot építettek 1720 -1776 között. Az 1786-os felosztás után a templom az Egyetemé lett, a monostor pedig 1805-től a Központi Papnevelő Intézeté. Az Egyetemi templom a főváros egyik legszebb barokk temploma.

2. Sajólad, plébánia-templom

Miskolctól délkeletre fekszik. A monostort 1387-ben alapította Czudar Péter és György. 1506-ban itt tett szerzetesi fogadalmat Fráter György későbbi váradi püspök, királyi kincstartó és bíboros. 1536-ban Serédi Gáspár emberei feldúlták. 1717-1737 között új monostor és új templom épült. Ma Sajólad plébániatemploma és plébániája.

3. Porva, plébánia-templom

A Bakony északi részén, a Kőröshegy és Csesznek között van Porva. 1427 és 1440 között Garai László építtette a monostort és a templomot., amely 1546 előtt kihalttá lett. A templomot 1782 - 1784 között barokk módon átépítették. Benne a régiből Szapolyai Orsolya 1500-as sírköve látható. A szentély és a támpillérek gótikusak.

4. Csatka, plébánia-templom

Csatkán 1357-ben Kont Miklós Nádor építtetett kolostort a pálosok számára. Ez a kolostor 1543-ban a török dúlás következtében elpusztult. A gótikus templomot 1738 és 1790 körül barokk módra átépítették. Azóta plébániatemplom. A szentély déli oldalán maradtak meg gótikus elemek. Szentléleki Miklós Ákos reneszánsz sírköve 1516-ból az északi falba van beépítve. A hajó szerkezeti rendszere hazánkban egyedinek számít. Belső támpilléres felépítésű. A támpillérek a hajó két oldalán négy-négy kápolnát fognak közre, amelyeket a pillérekön kivágott keskeny nyílások kötnek össze. Ezek az átjárók a mellék-oltárok megközelítését szolgálták. A torony az északi oldalon csatlakozik a templomhoz.

Csatkához tartozik még a kegykápolna és a Szentkút is, ami kb. 1 km-re van a falutól. Híres roma búcsújáráshely.

5. Pápa, pálos templom

Csáky László 1638-ban kőházat vásárolt pálos szerzetesek számára, akik hamarosan kicsiny templomot építettek és iskolát nyitottak. A templom helyén 1737-1743 között újat emeltek. 1802-től a pannonhalmi bencéseké, 1806-tól gimnázium. Ma plébániatemplom és gimnázium van az egykori pálos épületekben.

6. Sopronbánfalva: Hegyi templom

Sopronbánfalva ma Sopron-Kertváros néven Sopron része. A Hegyi vagy karmelita templom valóban egy hegyen van. 80 lépcsőfok vezet fel hozzá. A templomot 1441.-ben alapították. 1482.-ben pedig pálos kolostort alapítanak itt. 1529-1643 között a pálos szerzetesek Bécsújhelyre menekültek. Hazatelepülés után a kolostor felvirágzott. II. József rendelete (1786) ezt a kolostort is megszüntette. 1825-ben kapják vissza a pálosok. 1892.-től pedig karmelita apácáké. A templomot tíz gótikus támpillér övezi. A szentély rész támpillérei között megmaradt két gótikus ablak. A rácsig mindig be lehet menni.

7. (Sátoralja)újhely

A templom eredetéről szóló leírások a különböző forrásokban nem összehangzóak, de a 13.-14.sz.-ból eredeztetik. Jelenlegi barokk formája a 17.-18.sz.-ban készült. Ma a piarista rend működteti.

III. Csak romjaikban létező kolostorok vagy templomok.

1. Klastrompuszta, (Pilis)

Itt van annak a kolostornak a romja, amit Boldog Özséb alapított. 1300-ig itt volt a rend központja. A törökök pusztították el. Az ásatások feltártak egy egyhajós, keletelt, a nyolcszög három oldalával záródó szentélyű templomot, amelyhez monostor csatlakozott. Az Országos Kék Túra útvonalába esik Kesztlőc és Piliscsaba között.

2. Budaszentlőrinc, (Budai hegyek)

A Budai hegyekben a Szépjuhászné mellett található a budaszentlőrinci romok. Budaszentlőrincre 1300 körül költöztek a pálosok. Nagy Lajos király idejében, 1381-ben ide hozták Remete szt. Pál földi maradványait. Óriási fejlődés indult. Országos búcsújáráhely és művészeti központ alakult ki. Kőfaragó, asztalos, faszobrász, üvegműves, orgonakészítő mesterekként dolgoztak a szerzetesek. A Dénes mester által készített vörös márvány koporsó igazi remekmű, töredékét ma a Budapesti Történeti Múzeum őrzi. Virágzott a kódex készítés. Szívesen látogatott ide Mátyás király is. Ennek emlékét őrzi a terület mai "Szépjuhászné" elnevezése. A török időkben pusztult el. Ezen a területen többen végeztek ásatásokat. Ma a romokon álló kereszt jelzi, hogy itt hajdan templom állt.

3. Jakab-hegy, (Mecsek)

Bertalan pécsi püspök 1225-ben a mai Szt. Jakab hegyen épült monostorba költöztette a Mecsekben élő remetéket, akik később csatlakoztak a Pálos rendhez. A 15.sz.-ban átépítették a templomot. A török elől elmenekültek, azóta elhagyott. A romok ma is szépek

4. Gönc, (Zemplén)

Gönc és Telkibánya között félúton állnak a pálos kolostor romjai. Oklevél 1371-ben említi először. A templom szentélye 1429-ben, az egész templom 1464-ben lett fölszentelve. Serédi Gáspár fosztogatásai miatt 1540 után a monostor kihalt. Falmaradványai ma is állnak. Göncről a kék jelzésen, Telkibányáról a piros jelzésen közelíthetjük meg.

5. Kurityán, (Bükk, Kazincbarcika közelében)

A Pálosok könyv Újház néven említi. Kazincbarcikától északra van Kurityán falu és még attól északra van a kolostorrom. Perényi Imre alapította 1408-ban. Utolsó említése 1549-ből való. Jelentős romok állnak még.

6. Martonyi, (Cserehát)

A Pálosok könyv Háromhegy néven említi. Oklevél 1341-ben említi először. A templom 1411-ben lett fölszentelve. A pálosok 1550 táján hagyták el. "Hazánk jelenlegi területén a pálos építmények egyik legjelentősebb maradványa." - mondja róla a Pálosok könyv. Az Országos Kék Túra útvonaláról közelíthető meg Bódvarákó és Tornabarakony között a Mile hegynél jobbra letérve a kék vár jelzésen kb. 3 km.

7. Bükk-szentlélek, (Bükk)

A Bükk hegység szívében található. A Pálosok könyv Dédes néven említi, de Ómassához van legközelebb (északra, kb.1.5 km). 1240-ben remetetelepet említenek itt. 1313-ban már megvolt a monostor és a templom. 1540 táján a főurak erőszakoskodásai miatt hagyták el a szerzetesek. A templom és a szentély falai javarészt még állnak.

8. Pilisszentlélek, (Pilis)

IV.(Kun) László adományozott a pálosoknak egy királyi udvarházat a mai Pilisszentlélek falutól északra. A pálosok ott templomot és monostort építettek. Az egyházi és világi főurak haragudtak a királyra kicsapongó életmódja és főleg a "kun asszonyokkal folytatott paráznasága" miatt. Végül a szentléleki kolostorba összezárták a feleségével, Izabellával abból a célból, hogy az országnak örökösét nemzzen. A terv azonban nem járt sikerrel. A szerzetes életnek a török pusztítás vetett véget. Ma a romok láthatók.

9. Zsámbék, (Zsámbéki medence)

1205-1222 között a Premontrei rendház templomaként épült fel. Nemzeti monostor, az Aynard családé. IV.Sixtus pápa Mátyás király közbenjárására 1475-ben a monostort a pálosoknak adta át. 1763-ban súlyos földrengés rongálta meg. Jelenleg is rom. 1889-ben Möller István vezetésével elvégezték az állagvédelmét és konzerválását, ami akkor európai jelentőségű volt. Azóta többször végeztek műemlékvédelmi munkát kétes sikerrel.

10. Nagyvázsony, (Balaton felvidék)

A Pálos kolostort Kinizsi Pál és apósa Magyar Balázs közösen alapították 1483.-ban. Magyar Benigna részére két kódexet is másoltak a szerzetesek. (Festetich-kódex 1492 után, Czech-kódex 1513.-ban) Itt készült a Peer-kódex is. 1552.-ben a környékbeli urak feldúlták és kifosztották a kolostort. Most romként tartósították. Kinizsi Pált végakarátának megfelelően ide temették. Később felesége második férjét, Horváth Márkot is ide temettette. Sírkövkük most a Várban látható.

11. Tálod, (Balaton felvidék)

Nagyvázsonytól 4 km-re fekszik. A 13.sz. végén a Gyulaffy család alapította a kolostort. A pálos szerzetesek a 15. sz. végén elhagyják, és a vázsonyi kolostorba költöznek. Helyükbe ferencesek települnek. 1552-ben a török harcok nyomán pusztul el. A növényzettel teljesen benőtt romokat Rómer Flóris találta meg. A romok környezete természetvédelmi terület. Közeli fekszik a Kinizsi-forrás erősen elhanyagolt állapotban. A kolostor történetét a helyszínen egy tábla tartalmazza.

12. Salföld, (Balaton felvidék)

A rom az erdő közepén van, Salföldtől elég messze. Badacsonyörs és Ábrahámhegy közelebb van hozzá. A remetetelepet 1263-ban említi először Pál veszprémi püspök. A 15.sz. végén átépítették gótikussá. A törökök közeledésének hírére elhagyták a barátok. Ezután romlásnak indult. A falak a boltozatig állnak. A szentélyben a bordaindítások is megvannak. Egy mérműves ablak is áll. Mégegy ablakból a mérmű már ki van törve. A templom egyhajós volt. A kolostor romjai csak combmagasságig vannak meg. Jelzett turistaút vezet Salföldre(P,K), Badacsonyörsre(P,K+) és Ábrahámhegyre(P). A Pálosok című könyvben Köveskút néven szerepel.

13. Bakonyszentjakab, (Bakony, Sáska közelében)

A Pálosok könyv nem említi. A térkép "Bakonyszentjakabi pálos kolostor romja"-nak írja. Agártető és Sáska között félúton a piros jelzéstől nem messze fekszik, egy oszlopszerű kőtömbből és néhány alig kivehető falmaradványból áll.

14. Toronyalja(Börzsöny)

1418-ban említik először. Márianosztra fennhatósága alatt állt. 1544 körül leégett. A Kóspallagi víztározó mellett lévő Pusztatorony közelében van. A Börzsöny térkép "zárdá romjai" néven mutatja. A patak és a piros jelzés közti területen van, magas fák takarják. Betemetett falmaradványok láthatók és egy kút teljesen ép állapotban.